

TEGL 4·81

Nørre Uttrup kirke

Af arkitekter M.A.A. Inger og Johannes Exner

Hovedpositionen er baseret på at bygge langs den nye Amalienborgvej. Byggeriet er placeret med kirkesalen i den ene ende og de øvrige sale og rum strækkende sig i en længe langs vejen, afsluttende med den fremspringende konfirmandsal i den anden ende. Sammenbygget med kirkeanlægget ligger præsteboligen, som opførtes nogle år før kirken. Klokketårnets placering »oven i« indgangspartiet markerer hovedindgangen. Tårntrappen er samtidig opgang til orgelpulpitur og nedgang til kælder.

Bygningsanlægget er opført i røde mursten med en kraftig uafsyret forseglende fuger, der giver de store murflader ude og inde et varieret spil, hvorved

fladerne får liv, når lyset falder ind på dem.

De enkelte bygningskroppe fremtræder med en volumenmæssig kraft, formmæssigt nuanceret i murforskydninger og skrå hjørneafskæringer.

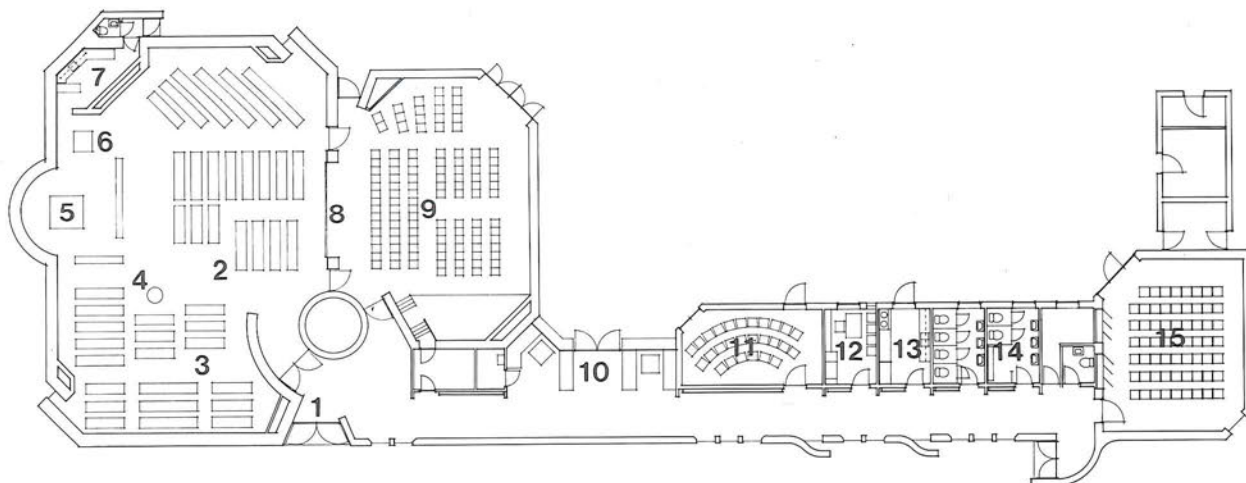
Kirkerummets form er rektangulær, men med afskårne hjørner og apsiskrumning bag alteret. Alteret står således på midten af den ene langside, og rummet er »kort«, men når tilslutningen af mødesalen er i funktion, får kirkerummet sin længste dimension på den anden led, gennem salen.

Adgangen til kirkerummet sker fra »våbenhuset« til venstre om det cirkulære klokketårn ad en krum gang, såle-

des at man ikke straks falder ind i kirkerummet. Fra kirkedøren ser man skråt frem mod alteret for enden af hovedgangen. Fremme til venstre i gangen står døbefonten på et lille »torv«.

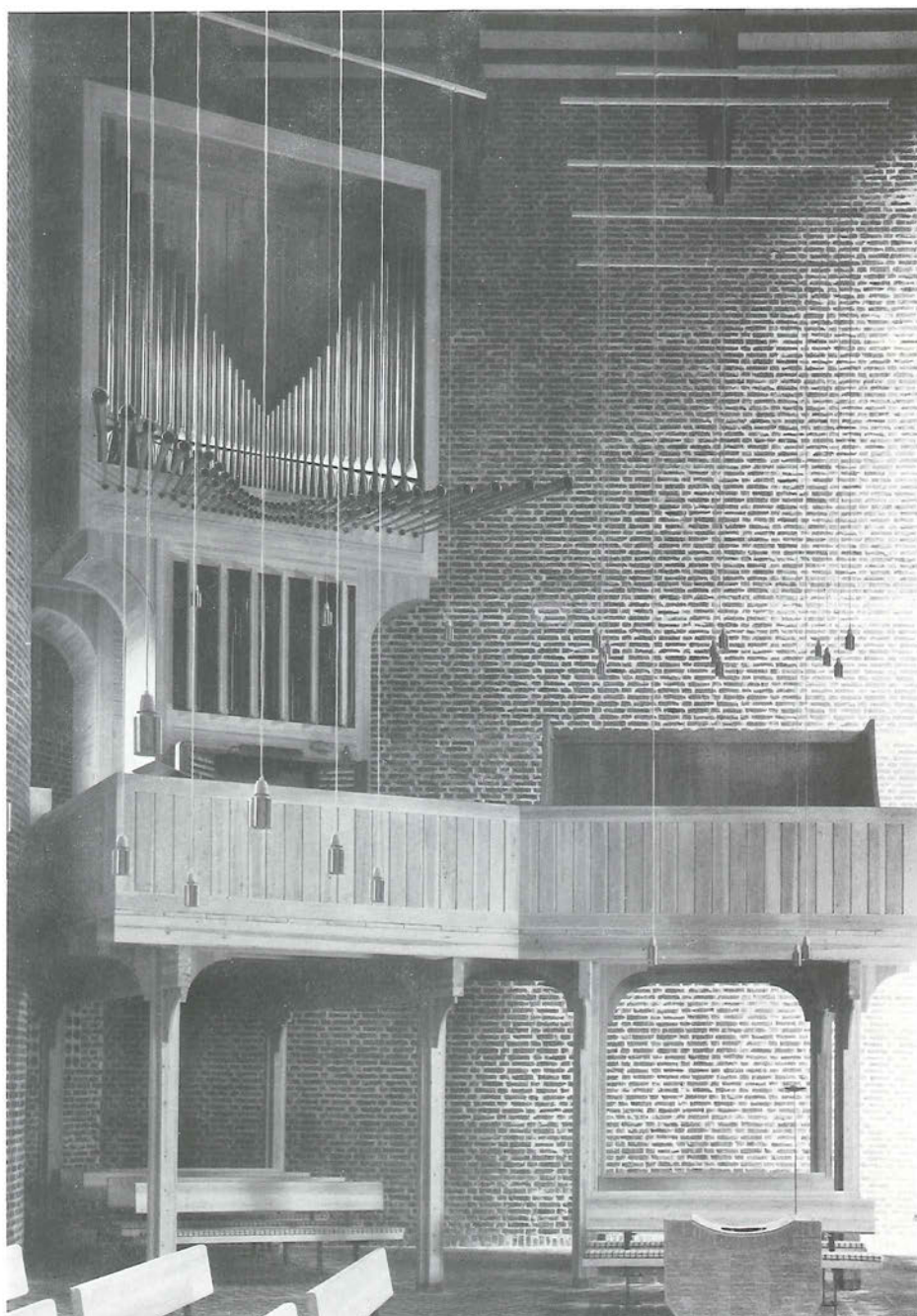
Bænkene står i to hovedgrupper, én på hver side af hovedgangen vinkelret på hinanden. Hver hovedgruppe er opdelt i mindre grupper og med mindre gange imellem, så man let kan komme ind. Den lille bænkegruppe længst til højre er drejet yderligere en smule. Med disse grupper og drejninger samles menigheden i fællesskab omkring alter, prædikestol og døbefont. Dette understreges yderligere af, at præsten ved alteret står bag dette vendt mod menigheden.

Plan, mål 1:400. 1. Hovedindgang, våbenhus. 2. Kirkerummet. 3. Orgel på balkon. 4. Døbefont. 5. Alter. 6. Prædikestol. 7. Præsteværelse. 8. Portvæg, der kan hæves, så kirke og møde-

sal bliver ét rum. 9. Mødesal. 10. Hyggerum ved atriumgård. 11. Lille mødesal. 12. Kordegnkontor. 13. Køkken. 14. Toiletter. 15. Konfirmandstue.

Om kirkerummets dagslysforhold skal peges på to principielle lysindfald. Det ene er strejflyset, som dels ledes ind gennem to høje diagonalt modsat placerede spalter, gående fra gulv til loft, formet med skrå afskæringer og murpiller, som tjener som stræbepiller og ventilationskanaler og dels gennem et halvcirkulært ovenlys over alteret. Disse strejflys tjener først og fremmest til at markere rummets form, højde og stemning.

Lys er nødvendigt for at opleve materialekarakterer. Og materialer er nødvendige for at opleve lys. Dette samspil er interessant og kan dyrkes på flere måder. I Nørre Uttrup kan ses nogle eksempler herpå.

Det vandret indfaldende lys fra spalterne aftager gradvist indefter. Det lodrette nedfaldende lys over alteret aftager gradvist nedefter. Herved beskrives dybde og rum, og man engageres i forhold til lys og mørke. Ved denne forskel får alterets plads tillige sin særlige markering.

De nævnte lysindfald er imidlertid ikke tilstrækkelige til at give lys i rummets midte. Derfor har rummet fået et meget stort vindue, placeret over indgangen. For at det stærke lys herfra ikke skal ophæve det svagere aopsislys, er den krumme væg ved indgangen ført ret langt frem, så langt, at den forhindrer det direkte lys fra vinduet i at falde på apsis.

At arbejde med form, lys og materialer er interessant. I vore gamle middelalderlige kirker kan vi opleve rum og rumafsnit, baseret på smukt samspil mellem form, lys og materiale.

Orglet er opstillet på et pulpitur i det ene hjørne af kirkerummet. Orglet er tegnet af arkitekterne. Det er opbygget af to selvstændige huse i fyrretræ ligesom pulpituret. Det forreste hus rummer hovedværk, svelleværk og spillebord, det bageste hus pedalet og blæseranlægget. Trompet 8' er efter spansk mønster anbragt med piberne vandret ud i rummet, en byggeskik fra 1720'erne.

Alterudsmykningen består af kors, lysestager og en bort om alterbordets fire sider. Der er tilstræbt en samhörighed med en mængde blankpolerede messingskåle – fordelt på selve korset og borten på alteret. Skålene reflekterer lyset fra kirkerummet med skiftende effekt alt efter hvor man placerer sig i rummet og efter dets interne belysning. Alteret er ligesom døbefonten beklædt med glaserede tegl, men i et varierende mønster.

Om alter, døbefont og prædikestol skal siges følgende:

Alteret er et kraftigt to-benet bord, muret og beklædt med små rektangulære keramiske fliser i rødlig nuancer, svarende til murene. Denne beklædning har sin specielle lokale forudsætning, idet brødrene Røgild fra Nørre Uttrup Lervarefabrik under detailprojekteringen tilbød vederlagsfrit at fremstille det nødvendige keramiske materiale til alter og døbefont. Alterets kanter er affasede med indlagte blanke messingskåle, som reflekterer lyset fra apsis. Alterkorset, fremstillet af guldsmedene Helga og Bent Exner, er et ligearmet kors hængende over alteret, udført i messing og ligeledes forsynet med blanke messingskåle.

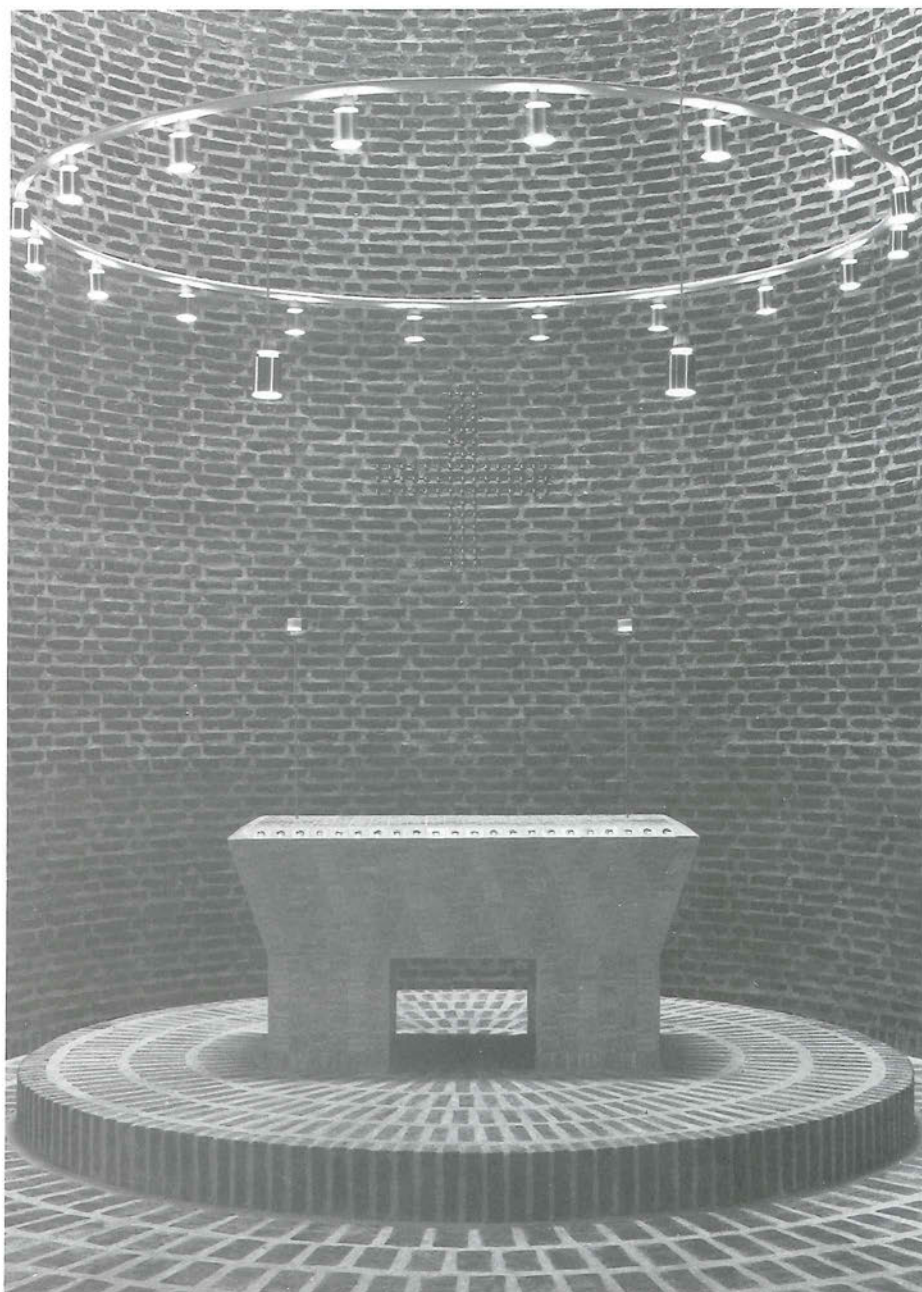
Døbefonten har samme materialekarakterer som alteret, men sin egen form. Ved sin form og placering er der søgt skabt et samspil mellem alter og font. Fontens fremtoning skal give mindelse om tyngde og massivitet ved vore gamle romanske fonte. Også det store dåbsfad understreger dette. En lysestige på fonten er med til at gøre dåben festlig. Man kunne tænke sig stearinlyset foræret til dåbsbarnet efter dåben. Lyset skulle atter komme i brug ved særlige begivenheder som personens konfirmation, bryllup og begravelse og således følge mennesket gennem livet med sin symbolik og sine mindelser.

Prædikestolen er udført på en muret forhøjning med sider af stålrør beklædt med håndvævede tekstiler. Disse er udført af kunstneren Grete Balle og er i øvrigt således, at bundfarven kan varieres i overensstemmelse med kirkeårets liturgiske farver.

Orglet er placeret på et pulpitur til venstre i kirken. Her er tillige plads til et kor, som står amfiteatralsk opstillet på kasser, der kan flyttes og danne et jævnt gulv, hvis dette er ønskeligt.

Klokketårnet er 20,5 m højt og øverst forsynet med et klokkekammer med tre klokker. Glamhullerne har over sig krumme reflektorer af beton, som tilsammen danner en krans øverst oppe.

Ud over kirkerummet med tilhørende sakristi rummer Nørre Uttrup kirke mødesal, møderum, konfirmantsal, kordegnekantor, køkken, toiletter og diverse magasinrum. Garderoben er anbragt i nicher i den lange gang. I en udvidelse af denne i nærheden af indgangen findes vente-

plads møbleret med faste, murede bænke og med udsigt til haveanlægget udenfor.

Haveanlægget vil, når det vokser til, være præget af store træer i grupper, rækker eller fritstående og af bøgehække og bøgegrupper, klippede i forskellige højder og formationer. Endvidere vil murbeplantning, vedbend og rådhusvin både bryde og fremhæve bygningsanlæggets kraftige murformation. Ved passende pleje vil anlægget som helhed give noget af den poesi, som arkitektur og beplantning og brug forlener vore gamle, historiske kirkemiljøer med.

Det er et ønske, at kirken må blive flittigt brugt. Herunder også uden for de regelmæssige søndagsgudstjenester, møder og sammenkomster.

Det skal i den forbindelse nævnes, at det er med beklagelse, at mange af kirkerne rundt i landet er aflåede, idet

disse rums betydning uden for de faste gudstjenester for det enkelte menneske, den besøgende, den stilhedssøgende er af stor betydning, måske undertiden større end i forbindelse med de planlagte sammenkomster. Man aflåser kirkerne for at undgå tyveri og ødelæggelser. Det er forståeligt, men det er dog et spørgsmål, om man ikke skulle risikere at holde åbent en større del af dagen. Det er en sær, klam fornemmelse, når man finder kirkedøren låset efter at have søgt kirken i privatbesøg. Der ligger her en utilsigtet symbolik om afvisning.

Hvad der findes af særligt kostbart i de moderne kirker, kan man anbringe aflåset og sikret andet steds og så løbe risikoen for hærværk på de grovere dele i interiøret.

Nørre Uttrup kirke er i øvrigt relativ robust og er iblandt de kirker, der bedst kan tåle at stå åben.

Kirken set inde fra det lille haveanlæg, der hører til kirken. Bygningen er opmuret i røde teglsten, der såvel ude som inde står blanke med en kraftig, uafsyret, forseglende fugt. De uafsyrede flader og den meget rustikke fugt giver et rigt varieret spil, hvor fladerne får liv efter lyset.

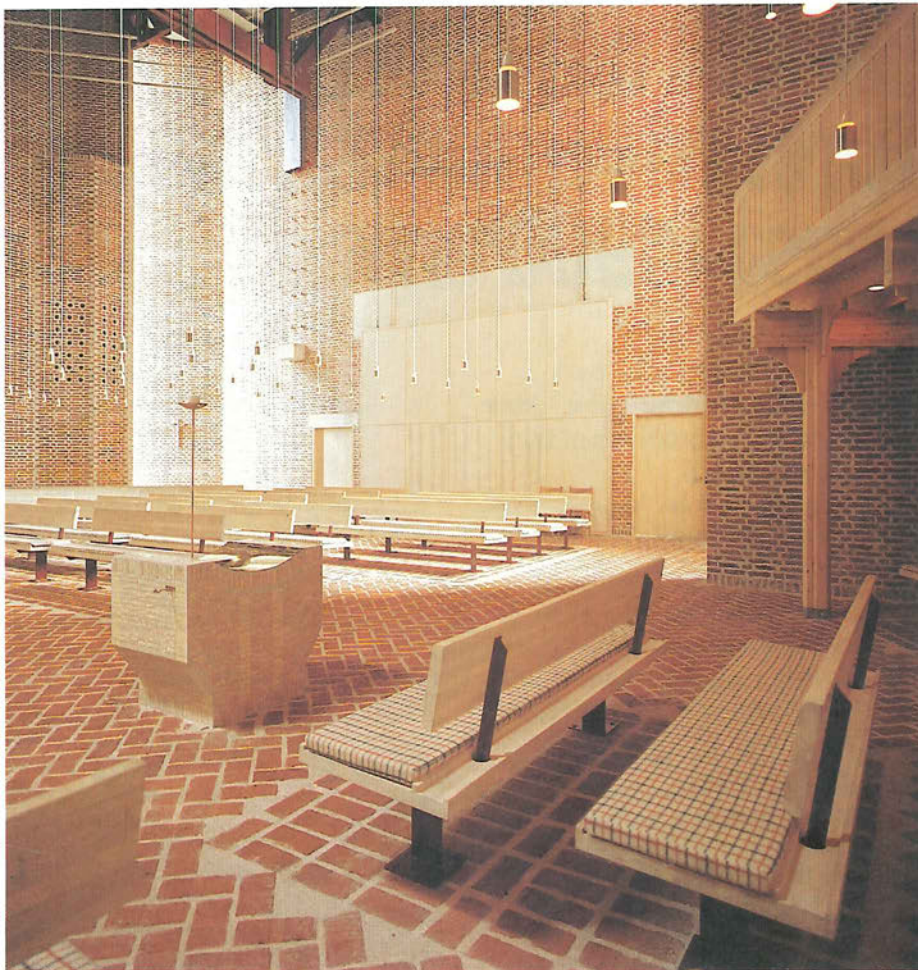

Nørre Uttrup kirke set fra vejen nord for kirken. Efterhånden som man bevæger sig rundt om bygningen, får man en meget varierende oplevelse af bygværket.

Interiører fra kirkerummet. Se også forsidebilledet.

Døbefonten er muret og beklædt med glaserede tegl. Dåbsfadet er udført i messing, der er smedet og drevet i ét stykke til en buet form, i hvis midte der er en ellipseformet skål til vandet.

Prædikestolen er på de to sider beklædt med vævede tæpper udført af væversken Grete Balle. På begge sider er der et fortæppe og et bagtæppe. Fortæpperne er vævet med kraftige garner med et timeglas som motiv. Bagtæpperne er fladvævede og kan skiftes, så de giver mulighed for de fire liturgiske farver hvid, rød, violet og grøn. Fortæpperne er i mørke farver og med en kraftigt struktureret overflade som kontrast til bagtæpperne, men som en helhed til de rustikke teglvægge og teglgulve.

Byggeriets data

Nørre Uttrup kirke.

Opførelsesår: 1976-77.

Bruttoetageareal: 968 m².

Bygherre: Hvorup sogns menighedsråd v/E. Bækgaard.

Arkitekt: Inger og Johannes Exner, M.A.A., Århus.

Ingeniør: A/S N. Nellemann og partnere, Rådgivende ingeniører F.R.I., Ålborg.

Rådgiver for akustik: Professor Fritz Ingerslev, Lyngby.

Murerarbejde: O. P. Hornstrup og Søn, Ålborg.

Tømmer- og snedkerarbejde: Nørre Uttrup Maskinsnedkeri & Tømmerforretning, v/R. Jensen.

Blikkenslager- og smedearbejde, sanitet og varme: Blikas 72, Ålborg.

Ventilation: Hagbarth Ventilation A/S, Ålborg.

El: N. P. Ryø A/S, Ålborg.

Malerarbejde: Poul Eriksen, Nørre Sundby.

Anlægsgartnerarbejde: Thomsens Anlægsgartneri A/S, Skalborg.

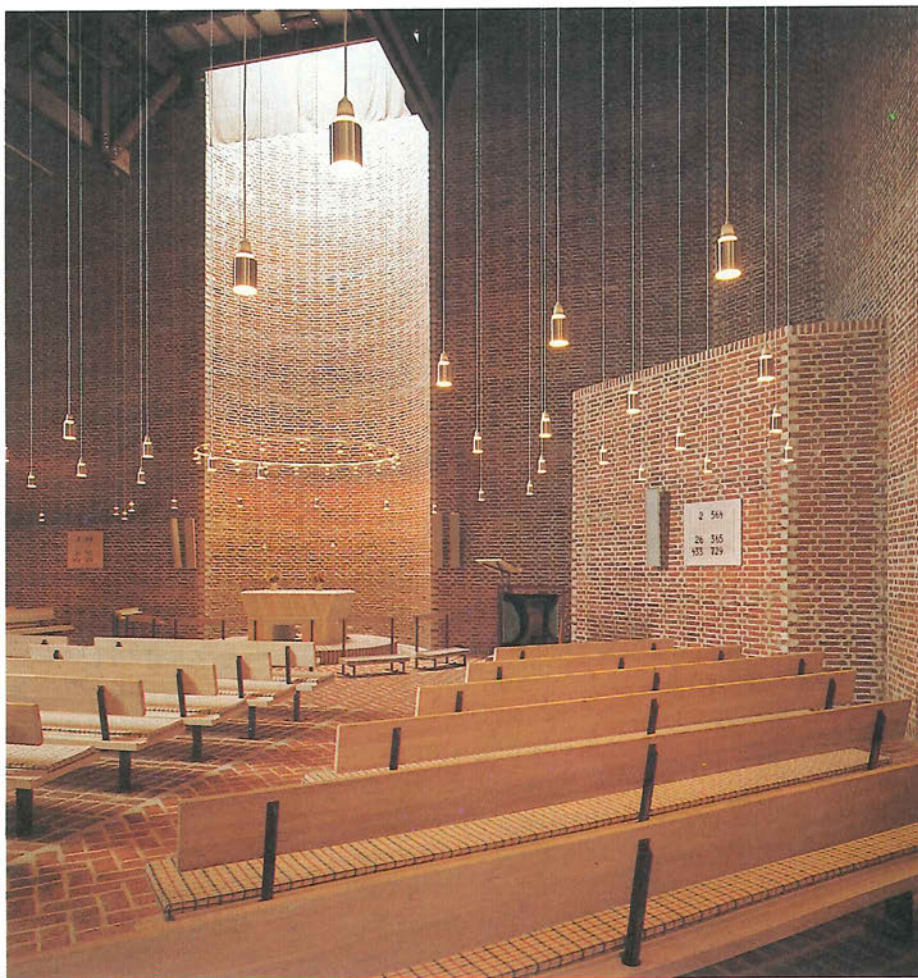
Orgel: Bruno Christensen & Sønner, Terkelsbøl.

Klokker: Thubalka, Vejle.

Teglleverance: Aalborg Teglværker A/S (Nørre Uttrup Teglværk), Ålborg.

Håndværkerudgifter: 3,2 mio. kr. inkl. moms, ekskl. orgel og inventar.

Fotos: Ernst Kallesøe (sort/hvide), Fleming Nielsen (farve).

Sædden Kirke

Af arkitekter M.A.A. Inger og Johannes Exner

På flere måder har Sædden Kirke været en udfordring! At placere kirken fysisk sammenbygget med et butikscenter er en krævende opgave både for menighedsråd, kirkelig betjening og arkitekt.

For menighedsrådet må det have været en alvorlig og ansvarsfuld beslutning, der har konsekvenser for kirke og menighed i lang tid fremover, at vælge denne placering midt i et marked, frem for at vælge en fredelig, isoleret, selvstændig beliggenhed på egen grund.

For kirkebetjeningen giver placeringen en daglig større kontakt med folk, hvilket nok både kan være et gode og en belastning.

For arkitekten er det en stærk binding at skulle tegne en kirke, der arkitektonisk og planmæssigt skal være en del af et centers arkitektur og alligevel skal fremtræde med sin egen identitet.

Set under ét sigter dette usædvanlige initiativ på, at kirken og mennesket skal finde hinanden til gavn for mennesket.

Menighedsrådets dristige beslutning har været den første forudsætning for at sætte gang i sagen og dermed starte arkitektens arbejde med at skabe en kirke. Det er noget af det, vi her skal prøve at fortælle om.

Hvad er det idémæssige grundlag for Sædden kirkes udformning? Det idémæssige er baseret specielt på 2 hovedpunkter. Det ene – det arkitektoniske, udseendet. Det andet – at skabe en kirke med et indhold, der passer til det nutidige menneske. Det vil sige en kirke, som fungerer til alle de mange opgaver, kirken har, men som også har kirketraditionen med sig, således at mennesket helt overbevisende mærker, at det befinder sig i en kirke og ikke nogetsomhelst andet sted.

Ligesom alle centrets øvrige enheder, butikker, banker, biblioteker o.s.v., er kirkens lokaler udadtil begrænset af en fælles 4 m høj mur. Muren er for kirkekomplekssets vedkommende blevet beriget med forskellige variationer i stedet for at være helt lukket og lige. Ved kapelgården har muren vindhuller og foldninger, ved konfirmandstuer og kontorer

større højde, buet overside samt vinduer.

Foruden en direkte indgang til kirkens våbenhus fra centerhallen, hvor der både er musik og cafeteria, har kirken som eneste centerdeltager sin egen udvendige tilkørsel og indgang.

Selve kirkebygningen markerer sig stærkt i hele bygningskomplekset, dels ved at springe uden for centermurens lige linje, dels ved sine høje, rolige mure med blødt foldede runde former. 6 halv-runde »absider« i de to udvendige facader.

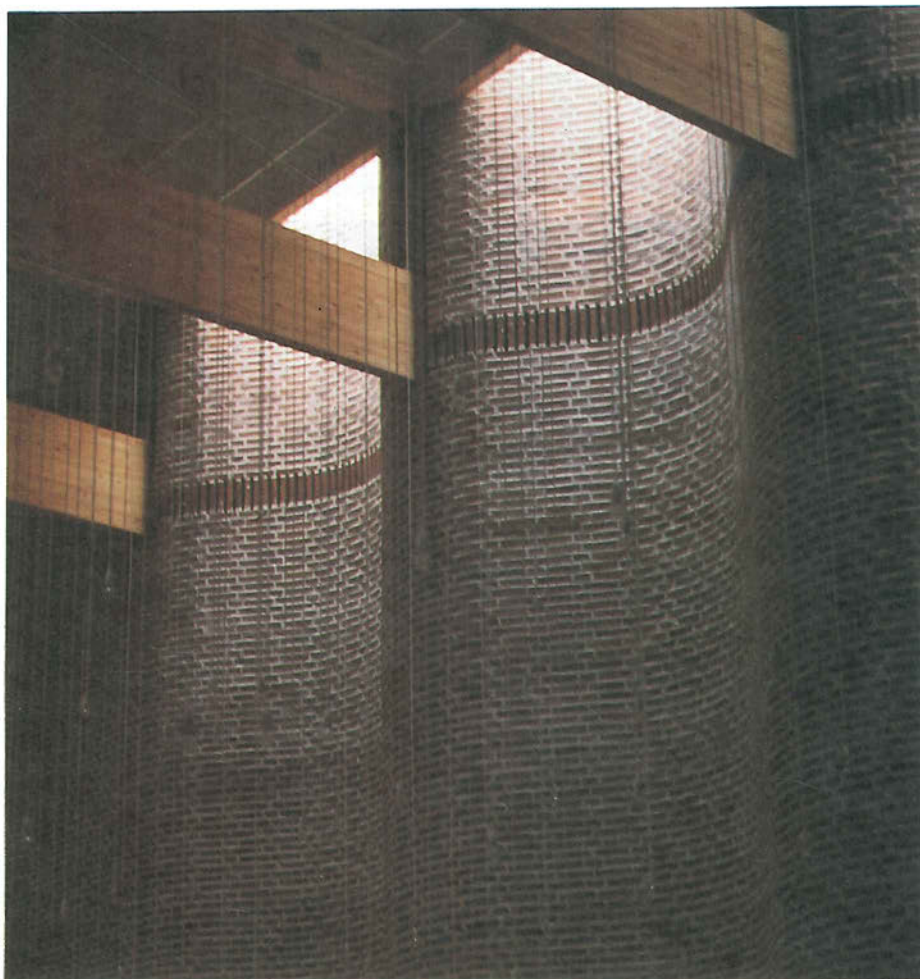
De runde former, som er bevidst valgt, i modsætning til centerets lige, forekommer også i den cirkelformede underdel af klokketårnet, der står på kirkens for-

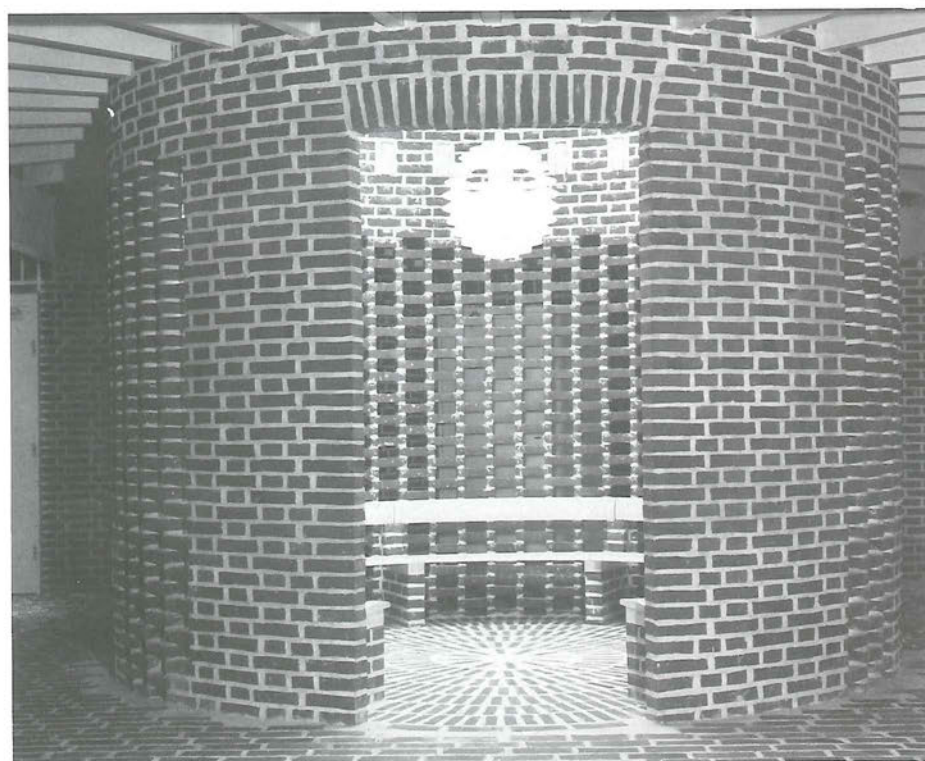
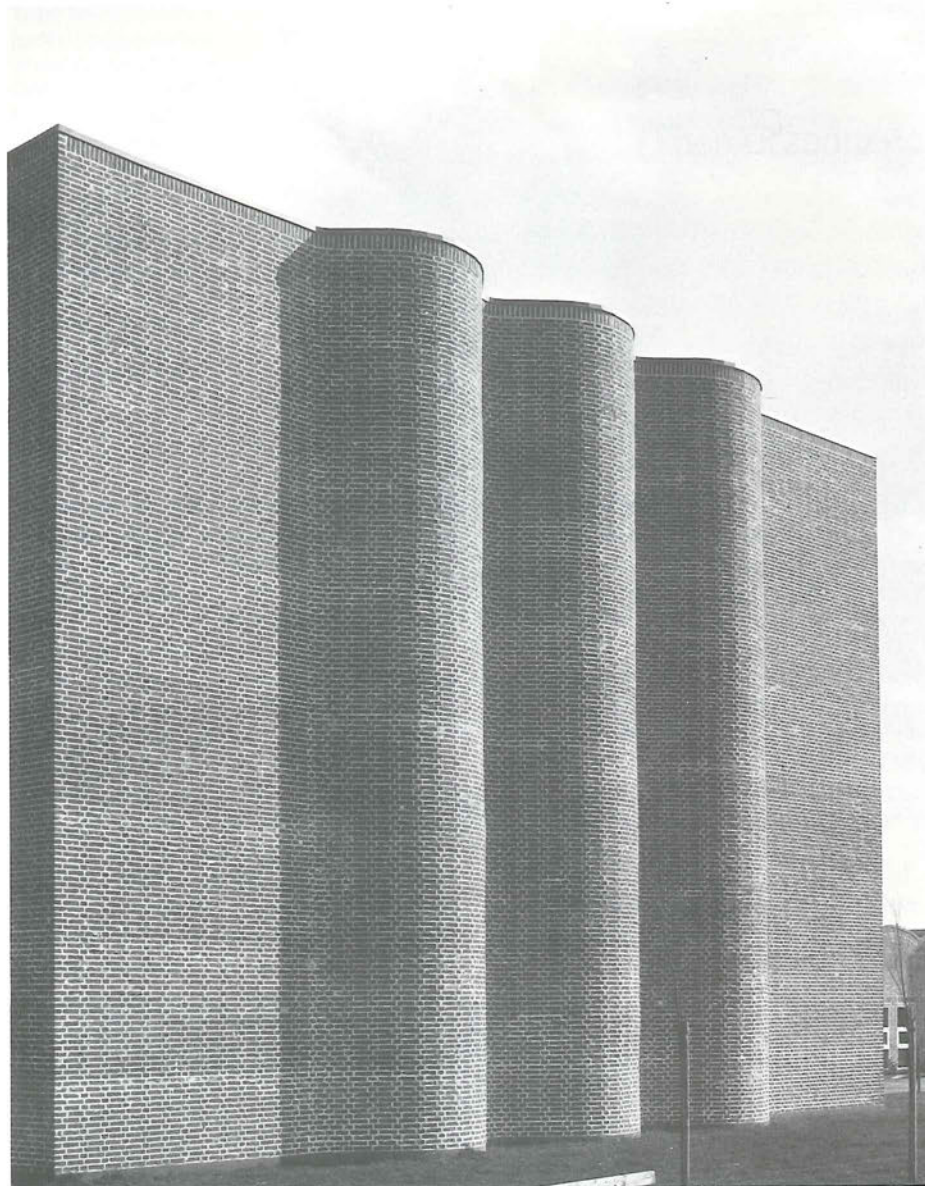
plads, og i dåbsventerummet, en cirkelformet »kniplingsmur«, bygget op i våbenhuset. Endvidere er lofter over pulpiturer og konfirmandlokaler udformet som tøndehvælvinger.

Det kvadratiske kirkerum har høje, ubrudte mure uden vinduer, bl.a. for at skabe ro og intimitet i et rum, der er omgivet af færdsel på alle sider.

Foldningerne i de to mure bag alteret har flere formål. De tilfører de høje mure en nødvendig stivhed, ligesom stræbepillerne i gamle kirker, hvad de modstående to mure ikke har behov for, da pulpiturene her giver stivheden.

Udadtil fortæller krumningerne, at der foregår noget specielt i denne bygning.

Indadtil aktiviserer de væggene bag alteret. Rundingerne fremhæves i særlig grad af det dagslys, der kommer gennem glastaget som strejflys ned ad murene, aftagende nedefter samtidig med at det giver et levende spil i teglfladerne. Det øvrige dagslys i kirkerummet kommer fra lodrette lysskakter, anbragt i tagfladen således, at lyset styres mod gulvet og ikke belyser vægfladerne og derved ødelægger lysvirkningen i apsiderne. En særlig stor lysskakt giver en stærkere lyskoncentration i kirkerummets midte, foran alter og døbefont.

Materialeholdningen er enkel, teglarkitektur med røde mursten og gulvklinter, kraftige lyse, uafsyrede fuger, som giver murfladerne et levende spil, fordi kalken ikke er fjernet af syren. Loftet i kirkerummet bæres af laminerede bjælker i en retningløs konstruktion for at understrege det kvadratiske.

Det elektriske lys i kirkerummet er udført af flere hundrede elektriske pærer, der uafskærmet tindrer over hele rummet som en stjernehimmel. Dette giver sammen med rummet en vis spænding mellem lethed og tyngde, og virker tillige festligt, som mange stearinlys kan gøre det.

En vigtig beslutning fra bygherrens side blev taget meget tidligt. Man ønskede ikke et kirkerum efter harmonikaprintippet, med tilslutningsrum og foldevægge. Derfor er selve kirken ét rum uden tilslutningsrum.

Den kan rumme mange mennesker, men skal også kunne bruges af få ad gangen, til mindre gudstjenester og kirkelige handlinger. Derfor har den områder, som til daglig ikke er møbleret, men som kan supplere, når det er nødvendigt.

Formen er kvadratisk. Alteret står i diagonalen, trukket så langt ind imod midten, at menigheden sidder i halvkreds om alteret, »circumstantes«. Det er et centralrum i modsætning til en polær opstilling i langstrakte kirker, hvor alle vender i samme retning, mod rummets ene pol, hvor alteret står.

Langs kirkerummets 2 »bagvægge« er der opbygget et pulpitur, møbleret med 3 rækker bænke. Gulvet på pulpituret skråner amfiteatralisk, således at man fra alle pladser kan se gudstjenestens centrum ved alteret. Man har ikke en fornemmelse af at være langt borte fra handlingerne, når man befinder sig på pulpituret. Tværtimod gør det gode overblik, at man føler sig i nær kontakt med gulvet, og en stor trappe fører lige ned i kirken, således at det er nemt at deltage i altergangen. Den store trappe i et kirkerum er i øvrigt kendt fra de middelalderlige klosterkirker, hvor den førte fra det højere liggende dormitorium, munkenes sovesal, direkte ned i koret. Et sådant arrangement findes f.eks. i Løgumkloster.

Yderligere udvidelse af pladsantallet i

kirken findes ved at møblere arealerne under pulpituret.

Menigheden sidder i dette centralrum fysisk nær ved alteret. Den maksimale afstand fra alteret er ca. 14 m, hvilket ikke er meget i en forsamling på 5-600 mennesker.

Alteret, en 28 cm tyk marmorplade af form som en kantet ellipse, er båret af to tykke marmorben, der er forskelligt udformede, ligesom de to søjler i mange romanske kirkers sydportaler. I øvrigt står alteret direkte på murstensgulvet uden nogen forhøjning.

Knæleskamlerne står i runde linjer på alterets sider, delvis i flere rækker bag hinanden, hvorved der kan skaffes plads til mange mennesker ved store altergange.

Foran alteret er der intet knæfald. Menighed, alter og døbefont mødes direkte ved det lille velbelyste »torv« i kirkens centrum.

Alteret kan af præsten betjenes fra begge sider. Præsten kan komme tæt på sin menighed.

Denne nærhed mellem præst og menighed beskrives på levende og inspirerende måde på alterbordspanelet i Torslunde kirke på Sjælland, hvor man ser en luthersk-evangelisk gudstjeneste fungere både værdigt og afslappet.

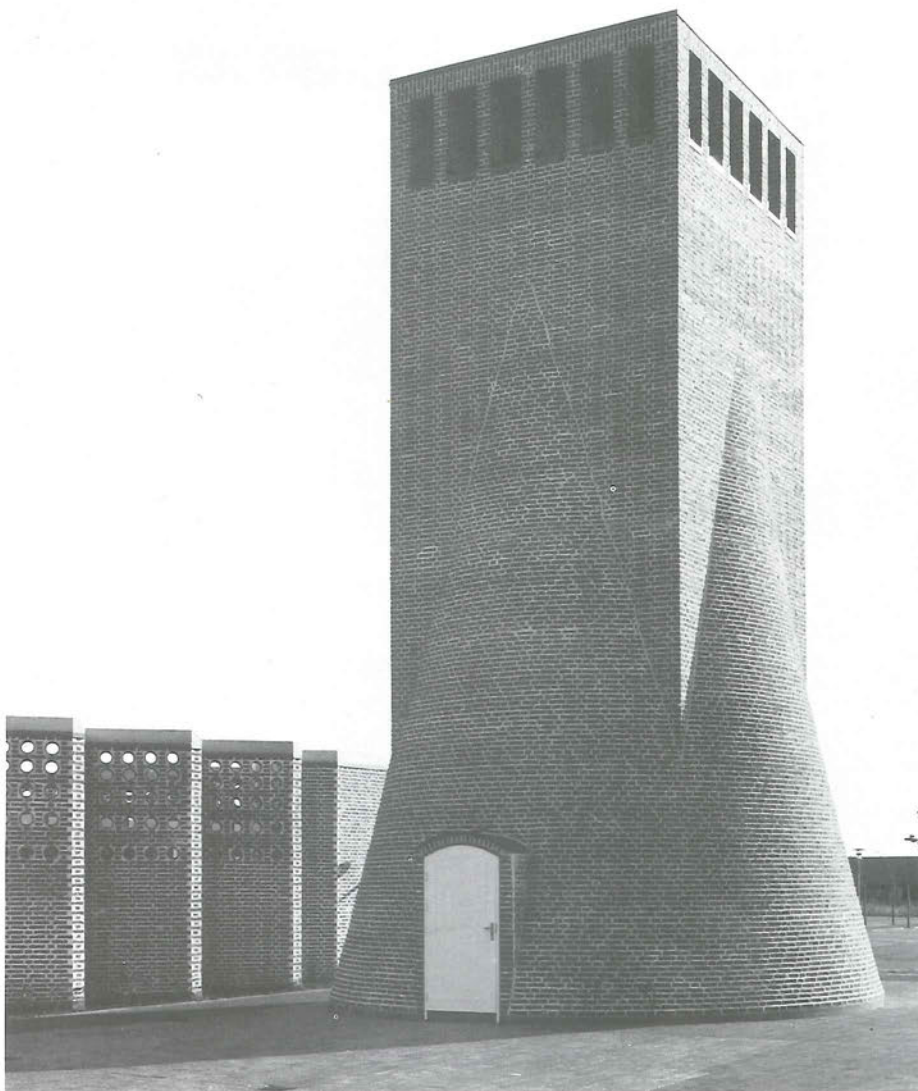
Døbefonten, også af marmor, er udformet som et kvadratisk bassin med lidt større dybde i midten, hulet ned i en kvadratisk blok. Sædden-fonten er med hensyn til materiale, dimension og tyngde inspireret af vore gamle kirkers middelalderlige fonte.

Bygherren har klart udtrykt ønske om at få et godt musikrum til korsang og musik. Dertil kræves plads til kor og orkester og en akustik med en passende efterklangstid. Derfor er efterklangstiden noget længere her end i de fleste nye kirker.

Der er beregnet plads til de musicerende bag alteret, hvor man kan fjerne knæleskamlerne, samt langs den nordøstlige side i nærheden af et senere orgel.

Tale kræver ret kort efterklangstid. Når der både skal musiceres og tales i et rum, må man derfor træffe et valg imellem de to yderområder. For talens vedkommende har foruden efterklangstiden også prædikestolens placering i rummet indflydelse. Derfor er der siden kirkens indvielse gjort forsøg med forskellige placeringer af prædikestolen for at finde ud af, hvor den gør bedst nytte.

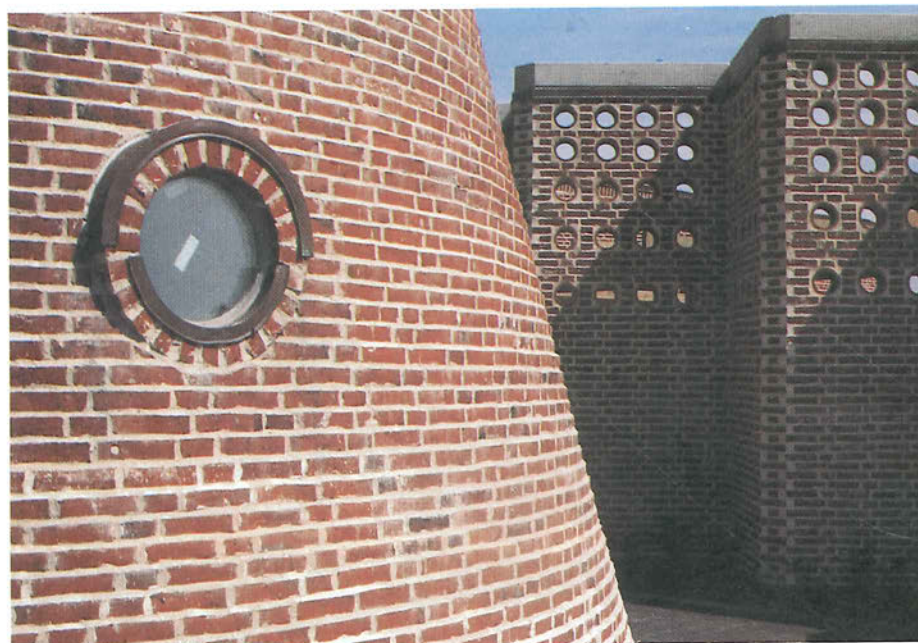
Det er vort håb, at kirken vil blive brugt meget og efterhånden slidt, som de gamle kirker er blevet det gennem generationers brug i hundreder af år. Patineringen ved denne brug er betingelsen for, at kirkebygningen på langt sigt opnår sit ædleste udseende.

Byggeriets data

Sædden Kirke.
 Opførelsesår: 1977-78.
 Bruttoetageareal: 1.730 m².
 Bygherre: Guldager sogns Menighedsråd, v/Niels Thuesen.
 Arkitekt: Inger og Johannes Exner, M.A.A., Århus.
 Ingeniør: Rambøll & Hannemann, Rådgivende Ingeniører A/S, F.R.I., Århus.
 Elingeniør: B. Agerkrog Rasmussen I/S, Esbjerg.
 Rådgiver for akustik: Professor Fritz Ingerslev, Lyngby.
 Murerarbejde: M. Oskar Nielsen A/S, Esbjerg.
 Tømrerarbejde: R. Lund Sørensen A/S, Esbjerg.
 Blikkenslagerarbejde: I. C. Nielsen & Søn A/S, Esbjerg.
 Vand, sanitet og varme: Hansen & Tosti A/S, Esbjerg.
 Ventilation: M. Hansen & Søn A/S, Esbjerg.
 Stærkstrøm: Sterndorf-Jessen A/S, Esbjerg.
 Svagstrøm: L. M. Ericsson A/S, Esbjerg.
 Anlægsgartnerarbejde: E. Brink Andersen, Varde.
 Klokker: Thubalka, Vejle.
 Teglleverance: A/S Sønderkov Teglværk.
 Håndværkerudgifter: 8,2 mio. kr. inkl. moms, ekskl. inventar og orgel.
 Fotos: Arkitekterne og Teglinformations arkiv (farve), Keld Helmer-Petersen (sort/hvide).

Plan, mål 1:400. 1. Hovedindgang. 2. Venterum. 3. Kirkerum. 4. Trappe til pulpitur. 5. Prædikkestol. 6. Alter. 7. Døbefont. 8. Sakristi. 9. Møderum. 10. Magasin. 11. Køkken. 12. Konfirmandstue. 13. Kapel. 14. Klokketårn. 15. Præsterum. 16. Kordegnrum. 17. Tilkørsel. 18. Gårdhave.

